

Læringsmiljøsentrets innspill til oppfølgingen av Gjedremgruppens rapport, Kunnskapssektoren sett utenfra - Gjennomgang av organiseringen av de sentraladministrative oppgavene i kunnskapssektoren.

På oppdrag fra KD har Ekspertgruppen ved Gjedrem vurdert arbeidsdelingen mellom departementet og underliggende virksomheter og organiseringen av de sentraladministrative oppgavene utenfor departementet. På bakgrunn av vurderingene har gruppen gitt anbefalinger om framtidig organisering. Læringsmiljøsentrets innspill fokuserer på de viktigste aspektene for senteret i rapporten og anbefalingene gitt der. Først ønsker vi imidlertid å tydeliggjøre Læringsmiljøsentrets egenart blant de 10 nasjonale sentrene.

Læringsmiljøsentrets egenart

Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning ble opprettet 1.januar 2013 som ett av de siste i nettverket på ti. Begrunnelsen var et behov for å bistå utdanningsmyndighetene på feltet læringsmiljø. Læringsmiljøsentret er ikke direkte involvert i fagdidaktiske problemstillinger, slik de andre nasjonale sentrene er.

Læringsmiljøsentret arbeider systematisk i skolens og barnehagens voksne miljø med problemstillinger som har store samfunnsmessige konsekvenser om de ikke endres og arbeides med, både gjennom direkte kontakt med miljøene, det vil si barnehagene, skolene og PP-tjenestene, og gjennom forskning og undervisning i lærerutdanningene på de samme områdene.

For senteret innebærer det at forskning og utadrettet arbeid med å bistå fylker, kommuner, skoler og barnehager i å profesjonalisere skoleeiere, skole- og barnehageledere og lærere må gå hånd i hånd.

På den måten skiller senteret seg fra de andre nasjonale sentraene.

Kvalitetsutvikling av barnehagens og grunnskolens tilbud skjer i en viss grad gjennom etter- og videreutdanning av lærere. Læringsmiljøsentret er en bidragsyter på dette området gjennom sitt systematiske arbeid med læringsmiljø, ledelse og organisasjon. Mobbing er et eksempel på et fagfelt hvor man må ha innsatsen rettet på hele organisasjonen barnehage og skole, og ikke på enkeltstående didaktiske forhold.

Vurderingsgrunnlaget

Rapporten ser ut til å ha ensidig fokus på hvordan kunnskapssektoren kan få en enklere og mer styrbar organisering. Dermed vektlegges effektivitet og styring, noe som kan gå på bekostning av fokus på innhold og kvalitet.

Styring og organisering – Avvising av §1-4-4 organisering

Departementet opprettet 1-4-4-organer med hjemmel i bestemmelsen i universitets- og høyskoleloven. Organisasjonsformen deler det faglige- og administrative ansvaret mellom departementet eller direktoratet og vertsinstitusjon. Gjedremrapporten gir klare anbefalinger om å gå bort fra en slik organisering og over til en organisering med forvaltningsorganer. Hva dette betyr i praksis, er ikke avklart. Begrunnelsen til forslaget er at modellen «gjør det krevende for sentrene å drive med god og langsiktig planlegging og økonomistyring». Problemet er reelt, men rapporten sier ikke noe hvorfor det ikke kan løses innenfor §1-4-4 organisering.

På den ene siden ønsker vi å fremheve at i lovteksten finnes det ikke avgrensninger til permanente faglige oppgaver – noe som vi oppfatter er KD sitt handlingsrom. På den andre siden er det ikke nødvendigvis forenlig med senterets oppgaver om å realisere nasjonal utdanningspolitikk å gå bort fra tidsbegrensede oppdrag og mer over på permanente oppgaver. Et nasjonalt senter bør kunne ivareta både et langsiktig og kortsiktig perspektiv.

De nasjonale pedagogiske sentrene ble opprettet for å sikre at forskningsbasert kunnskap ble gjort tilgjengelig for skoler og barnehager. Det var derfor en ønsket å knytte dem til høyskoler og universiteter. Bortsett fra å skape synergier mellom UH-sektoren og senterne, var motivasjon å gjøre UH-sektoren mer praksisnære samt og styrke sentrenes tilgang til forskningsbasert kunnskap, bl.a. konkluderer NIFU-rapporten 49/2014 med at en på flere måter har lyktes med dette, særlig i det at vertsinstitusjonen har styrket faglig identitet i sentrene.

En organisering som gir faglig autonomi er en forutsetning for å løse våre oppgaver. Sentrene skal være en premissleverandør i faglige diskusjoner, akademiske diskusjoner og politiske diskusjoner. Det berettiger både senterets eksistens, samt styret.

Skulle sentret settes opp som et toppstyrt, sentralt forvaltningsorgan, som en utøverorganisasjon, kan den kritiske reflekterende forskningen stå i fare for å bli for ensrettet og svekket. Videre, vil et slikt administrativt organ stå i fare for å bli for distansert fra oppgavene som skal løses.

Senterets har en dobbeltfunksjon ved at det bidrar både med utadrettet virksomhet og forskning. Denne tosidigheten ser vi på som særdeles viktig for å ivareta oppgavene der både praktiske erfaringer og teoretiske perspektiver vil bidra til at den positive effekten av sentrenes faglige aktivitet i sektoren skal fortsette.

§1-4-4-ordningen bidrar til at sentrene har god faglig forankring i UH-fagmiljøer, samtidig som de kan ta oppdrag på kort varsel fra KD/Udir, f. eks. i forbindelse med store nasjonale satsinger.

Reduksjon av sentre

Det vektlegges i rapporten å kutte ned på antallet nasjonale senter og andre enheter vesentlig for at organisering skal fremstå som oversiktlig. Det er imidlertid ikke sikkert, at dette nødvendigvis samsvarer med reell kvalitet i Kunnskapssektoren. Når det gjelder effektiviteten, synes vi også at det er oppgaver som bør styre organisasjonsformen og størrelsen, ikke omvendt.

De nasjonale sentrene danner et nettverk som Utdanningsdirektoratet administrerer. Dette samarbeidet mener vi kan styrkes. Det er helt nødvendig med tett kontakt mellom sentrene for å sikre helheten i utviklingen av barnehager og skoler. Vi synes også at geografisk spredning av sentrene er positivt.

Kvalitet – synlige positive effekter på kvaliteten i praksisfeltet og utdanningen

Gjedremrapporten stiller seg kritisk til «bruken av og kvaliteten på tjenestene». Vi etterlyser grunnlaget for denne påstanden. Hovedkonklusjonen i flere tidligere vurderingsrapporter (bl.a. fra Udir, NIFU, Deloitte) har nemlig vært at de nasjonale sentrene gjør en god jobb, og at en ikke ser noen bedre eller mer effektiv måte å organisere dette arbeidet på.

I Læringsmiljøsentret er vi særs opptatt av 1) å utvikle kvalitet i barnehage, skole og lærerutdanning og 2) å dokumentere resultater på tiltak som utvikles.

Senteret er etterspurt blant målgruppene, antall eksterne henvendelser viser bl.a. dette, samt ønsker om å ha oss som samarbeidspartnere.

Senteret kan vise til synlige positive effekter i praksisfeltet gjennom flere store prosjekter. Skoleutviklingsprogrammet *Respekt* er utviklet og kontinuerlig revidert i en interaksjon mellom forskning og praksis, og er kunnskap som har blitt kvalitetssikret bl.a. i *Ungsinn*. Vi forventer at *Læringsmiljøprosjektet*, som bygger på *Respekt*, vil kunne gi lignende synlige resultater. Store NFR-prosjekter som *Agderprosjektet*, en randomisert kontrollert studie på læringsmiljø og faglig utbytte fra barnehagen, og *CIESL*, som fokuserer på bruk av forskning på klasseledelse i praksisfeltet i skolen, vil om få år kunne vise resultater knyttet til effekt.

Forskning

I rapporten står det «*Sentrene bør ikke drive med forskning ...*» samtidig som det vises til at det må kreves at senterets arbeid skal vise til en positiv effekt og kvalitet, samtidig som de mener at sentrene ikke skal drive med forskning eller være autonome. Dette er ulogisk. Sentrene er forskjellige når det gjelder forskning. Læringsmiljøsentret, som Lesesenteret, startet som forskningssenter og har hatt forskning som viktig del av sitt arbeid i alle år. Derfor stiller vi oss undrende til Gjedremrapportens redsel for fragmentering av forskningsmidler, dersom vi skulle forske.

Vi ønsker å fremheve at det er hensiktsmessig at sentrene forsker dersom det som leveres skal være av god kvalitet, og at løsrevne senter, uten forskning kan føre til retorisk formidling, eller formidling på et nivå som i verste fall kan være skadebringende for barn og unge. Forskning vil si at kunnskapen er evidensbasert og at funnene har gjennomgått en form for kvalitetssikring. Denne kvalitetssikringen vil stå i alvorlig fare dersom sentrene ikke skal forske. Krav om forskningsbasert kunnskap, kan undergraves dersom sentrene ikke lenger har forskere, som kan skille mellom god og dårlig kvalitet på undervisning og kunnskap som skal formidles. Det foreslås i rapporten at Udir skal bestemme hvem og hvordan problemer skal løses. Det synes urimelig at utdanningsdirektoratet skal ha en så dominerende innflytelse på hvem som bør løse oppgavene, samt velge hvem som skal utføre disse.

Vi ønsker å poengtere at problemstillinger ofte reises av forskere, som dokumenterer hvilke problemer som eksisterer i praksis. Hvordan oppgaver løses, henger ofte sammen med en erkjennelse av at det eksisterer problemer, dokumentert gjennom empiriske funn fra forskning. Det er dette arbeidet vi gjør, i tett samarbeid med praksisfeltet på den ene siden og forskningsfellesskapet på den andre siden.

Styre

I rapporten står det at «*Sentrene bør...ikke ha styrer*»

Læringsmiljøsentret er det eneste senteret som har eksternt styre. Styret er imidlertid ikke oppnevnt av KD slik rapporten uttrykker, men av UiS og KD i samarbeid. KD oppnevner to representanter, UiS oppnevner to, og KD og UiS blir enige om styreleder. Dette synes vi er en klar fordel, fordi senteret utfører oppgaver både for UiS og nasjonale utdanningsmyndigheter. Styret har en viktig oppgave i å balansere prioriteringer og aktiviteter.

Styret har igangsatt en ekstern evaluering av senteret og styreformen, for å sikre kvalitet og at styret fungerer etter hensikten.

Stavanger 11.04.16

Tarja Tikkanen
Senterleder